

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta (HE 138/2022 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lakimies Marika Lahtivirta, sosiaali- ja terveysministeriö
- lääkintöneuvos Sirkku Pikkujämsä, sosiaali- ja terveysministeriö
- professori (emerita) Raija Huhtanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- professori Toomas Kotkas
- professori Janne Salminen
- professori Kaarlo Tuori

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rajat ylittävästä terveydenhuollosta annettua lakia.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

Esitykseen sisältyvissä säätämisyjärjestysperusteluissa lakiehdotuksia tarkastellaan erityisesti perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden ja 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän- ja henkilötietojen suojan kannalta.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotetut muutokset ovat sopusoinnussa perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien kanssa ja lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Valiokunnan lausunto PeVL 60/2022 vp

sä. Hallitus kuitenkin pitää suotavana, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvioinnin lähtökohdat

(1) Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rajat ylittävstä terveydenhuollosta annettua lakia (jäljempänä rajalaki). Ehdotuksen tavoitteena on muuttaa rajalakia siten, että siinä säädetty rajat ylittävän terveydenhuollon korvausmalli vastaisi sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistuksen mukaista uutta kansallista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistä koskevaa lainsäädäntöä. Samalla otetaan huomioon Euroopan komission Suomelle antamat kannanotot, jotka koskevat nykyisen korvausmallin suhdetta potilasdirektiivin tavoitteisiin.

(2) Lisäksi tavoitteena on ottaa huomioon rajalain voimaantulon jälkeen kansallisesti ja kansainvälisesti tapahtuneita muutoksia, yksinkertaistaa ja tarkentaa toimeenpanon hallinnollisia menettelyjä sekä korjata toimeenpanon yhteydessä havaittuja sisällöllisiä puutteita. Osaltaan tavoitteena on myös keventää hallinto-oikeuksien taakkaa lisäämällä lakiin säännös itseoikaisusta myös hallinto-oikeuksiin kohdistuvien muutoksenhakuasioiden osalta.

Yhdenvertaisuus

(3) Ehdotettu sääntely on merkityksellistä ennen kaikkea perustuslain 6 §:ssä yhdenvertaisuudesta säädetyn kannalta. Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa on arvioitu varsin laajasti tätä kysymystä. Perustuslakivaliokunta voi pääosin yhtyä tältä osin esitettyihin johtopäätöksiin.

(4) Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota nykyisen rajalain säätämiseen johtanutta esitystä koskevaan lausuntoon (PeVL 30/2013 vp, s. 5), jossa valiokunta nimenomaisesti arvioi kustannusten korvaamista ulkomaille terveydenhuollon palveluihin hakeuduttaessa ja erityisesti korvausten maksamisen ajankohtaa. Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että käytännössä korvausten maksaminen jälkikäteisesti voi vaikuttaa henkilöiden edellytyksiin hyödyntää lain tarkoittamia ulkomaisia terveyspalveluja. Valiokunta katsoi, että erityisesti vähävaraisten ihmisten kohdalla ulkomaille hoitoon hakeutumisen kynnyksessä voi tämän vuoksi nousta korkealle. Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden paremmaksi toteutumiseksi oli valiokunnan mukaan syytä harkita, voitaisiinko korvausmallia täydentää esimerkiksi siten, että kustannuksia voitaisiin korvata tai maksusitoumus saada tietyin edellytyksin jo etukäteen. Myös potilasdirektiivin mahdollistaman ennakoilmoitusmenettelyn käyttöönottoa oli valiokunnan mukaan syytä harkita.

(5) Perustuslakivaliokunnan mielestä nämä huomiot ovat merkityksellisiä myös käsiteltävänä olevan ehdotuksen kannalta. Valiokunta pitää ongelmallisena, ettei hallituksen esityksessä ole arvioitu näiden seikkojen merkitystä ehdotetun sääntelyn kannalta nykyistä laajemmin. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä tarkastella asiaa.

Valiokunnan lausunto PeVL 60/2022 vp

Muutoksenhaku

(6) Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että toisessa EU-jäsenvaltiossa annetun hoidon kustannusten korvaamista koskevaan Kansaneläkelaitoksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta (29 §). Hallituksen esityksen (s. 16) mukaan tämä tarkoittaisi, että Kansaneläkelaitoksen päätöksestä valittavalta henkilöltä perittäisiin tuomioistuinmaksulain mukainen 270 euron suuruinen oikeudenkäyntimaksu.

(7) Tuomioistuinmaksulain 5 §:n 1 ja 9 kohdan mukaan oikeudenkäyntimaksua ei peritä terveydenhuoltolaisissa tarkoitettua palvelua tai etuutta koskevissa eikä mielenterveyslain mukaisissa asioissa, mitä voidaan pitää perusteltuna perustuslain 19 §:n 3 momentissa oikeudesta riittäviin terveyspalveluihin säädetyn kannalta. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä arvioida ehdotetun sääntelyn suhdetta terveydenhuoltolain ja mielenterveyslain osalta tuomioistuinmaksulaissa omaksuttuihin ratkaisuihin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 10.11.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd
varapuheenjohtaja Heikki Vestman kok
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Jukka Mäkynen ps
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Tuula Väättäinen sd
varajäsen Johannes Koskinen sd
varajäsen Wille Rydman wr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johannes Heikkinen